พระวิชิต
ธมฺมชิโต

ใส่บาตร...ให้ได้บุญ

เผยแพร่เป็นธรรมทานเท่านั้น

ใส่บาตร...ให้ได้บุญ

จำนวนพิมพ์	๑๐,๐๐๐ เล่ม
ฉบับปรับปรุง	ครั้งที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔
ผู้แต่ง/เรียบเรียง	พระวิชิต ธมฺมชิโต (วัดโพธิ์เผือก นนทบุรี)
ภาพประกอบ/รูปเล่ม	วทัญญู พรอัมรา
จัดทำโดย	เครือข่ายพุทธิกา

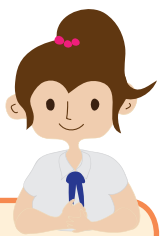

สอบถามรายละเอียดได้ที่

เครือข่ายพุทธิกา

๔๕/๔ ซ.อรุณอมรินทร์ ๓๙ ถ.อรุณอมรินทร์
แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย
กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐๒-๘๘๒-๔๓๘๗, ๐๒-๘๘๖-๐๘๖๓,
๐๘๖-๓๐๐-๕๔๕๘

โทรสาร ๐๒-๘๘๒-๕๐๔๓

อีเมล์ b_netmail@yahoo.com

เว็บไซต์ www.budnet.org

เกริ่นก่อนใส่บาตร

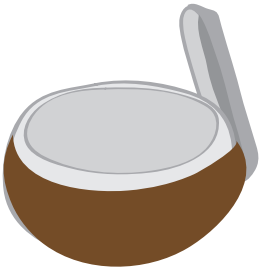

การใส่บาตรเป็นบุญกิริยาที่ชาวพุทธเราคุ้นเคยและทำบ่อยครั้งกว่าบุญพิธีอื่นๆ การใส่บาตรนอกจากเป็นการให้ทาน เจริญเมตตา ช่วยขจัดความตระหนี่แล้ว ยังเกื้อกูลต่อพระให้ท่านได้ศึกษาธรรมะ และปฏิบัติศาสนกิจได้โดยไม่ต้องมีภาระเรื่องหาสิ่งขบฉัน ทั้งช่วยบำรุงสืบทอดอายุพระศาสนาโดยรวมด้วย การใส่บาตรอาจมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปบ้างตามความเชื่อและวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละพื้นที่แต่ก็ต้องอยู่ในกรอบของพระวินัยที่บัญญัติไว้

แต่ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีอาหารเครื่องอุปโภคบริโภค ทำให้การใส่บาตรทุกวันนี้เปลี่ยนไป จนหลายอย่างกลายเป็น

เรื่องที่ไม่เหมาะสมนำไปสู่การละเมิดวินัยของพระ สูญเสียสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ บุญกุศลที่ควรจะได้รับก็ไม่เต็มที่ ซ้ำร้ายอาจสร้างความเศร้าหมองให้เกิดกับจิตใจ สั่งสมกิเลส และอาจถึงขั้นบั่นทอนทำลายพุทธศาสนาได้

ใส่บาตร... ให้ได้บุญ จึงเสนอตัวเป็นคู่มือเล่มเล็กๆ ที่ช่วยให้ชาวพุทธเข้าใจเรื่องการใส่บาตรมากขึ้น ทำให้ผู้ใส่บาตรได้รับอานิสงส์จากการทำบุญอย่างเต็มที่ และยังเป็นการปฏิบัติธรรมหรือพัฒนาตนตามหลักพุทธศาสนาที่ทำให้รู้จักเสียสละ ละความเห็นแก่ตัว เกิดความเมตตา ช่วยสืบทอดอายุพระศาสนา และยังเอื้อให้พระได้ปฏิบัติตนอย่างสอดคล้องกับพระวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ด้วย

ขอกราบขอบคุณพระอาจารย์ไพศาล วิสาโล ที่กรุณาให้กำลังใจและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อเนื้อหา รวมทั้งขอบคุณทีมวิชาการของเครือข่ายพุทธิกาที่ให้คำแนะนำดีๆ มากมาย และขออนุโมทนากับทุกท่านที่มีส่วนร่วมช่วยกันทำให้หนังสือเล่มนี้ให้ได้รับการเผยแพร่ออกไป

พระวิชิต ธมฺมชิโต

สารบัญ

เกริ่นก่อนใส่บาตร ๒

เตรียมข้อมูล ๗

- พระวัดนั้นท่านฉันกันอย่างไร ๘
- ที่วัดมีโรงครัวหรือเปล่า ๙
- พระท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่ ๑๑
- พระท่านต้องเลี้ยงดูใครพิเศษหรือเปล่า ๑๒
- เป็นการใส่บาตรกรณีพิเศษหรือเปล่า ๑๓

เตรียมกาย ๑๔

- เตรียมตื่นนอนแต่เช้า ๑๔
- แต่งตัวให้เหมาะสม ๑๖
- นิมนต์ท่านก่อน ๑๗
- หยิบอาหารใส่บาตรอย่างสำรวม ๑๘

เตรียมใจ ๒๐

- ใส่ตามคนอื่น ๒๑
- ใส่บาตรแบบฉุกเฉิน ๒๒
- จบอาหารก่อนใส่บาตร ๒๓
- ตั้งใจรับพร ๒๔
- กรวดน้ำ ๒๖

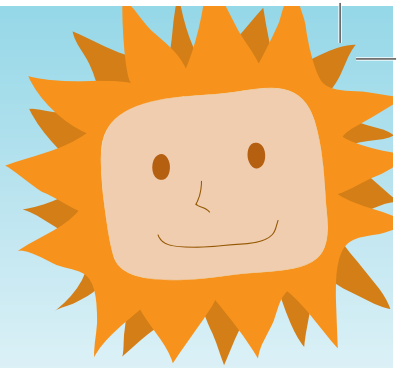

เตรียมอาหาร ๒๘

อาหารสด ๒๙
อาหารแห้ง ๓๒
ควรใส่มากแค่ไหน ๓๓
ใส่บาตรลดภาวะโลกร้อน ๓๔

ข้อควรรู้อื่นๆ ในการใส่บาตร ๓๗

ต้องใส่ดอกไม้ ธูปเทียนหรือเปล่า ๓๗
ต้องใส่น้ำหรือไม่ ๓๘
ควรใส่ปัจจัยหรือไม่ ๓๙
ถวายสังฆทานด้วยเลยได้หรือไม่ ๔๐
ถวายยา สมุด ปากกาตอนใส่บาตรได้ไหม ๔๑
อยากช่วยพระถือของบิณฑบาตได้หรือเปล่า ๔๒
เผลอไปถูกมือหรือจีวรพระขณะใส่บาตร ๔๓
พระยืนรอหน้าร้านขายอาหาร ๔๓
ต้องทำให้พระจำได้ ๔๔
ในโอกาสที่ต่างกัน จะใส่บาตรเหมือนกันหรือเปล่า ๔๕

ส่งท้าย ๔๗

เตรียมข้อมูล

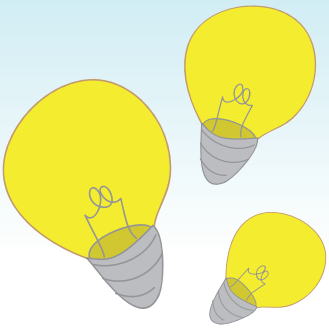

จะต้องเตรียมข้อมูลอะไรมากมายกับแค่การใส่บาตร หลายคนอาจคิดอย่างนั้น เพราะรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่คุ้นเคยมาตั้งแต่เด็ก แต่อยากบอกว่าการที่เราไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับวัดหรือพระเลยอาจทำให้อาหารที่เราตั้งใจเตรียมไว้ใส่บาตรอย่างดีนั้น พระท่านไม่ได้ฉัน หรือฉันไม่ได้ ทั้งๆ ที่อยากฉลองศรัทธาญาติโยม เพราะหากฉันไปก็ผิดพระวินัยต้องอาบัติ ดังนั้นข้อมูลบางอย่างที่คนเฒ่าคนแก่รู้กันจนเป็นเรื่องธรรมดา แต่เราคนวัยทำงานยุคใหม่ที่ค่อนข้างจะห่างไกลวัดอาจไม่เคยรู้เลยทำให้เกิดข้อขัดข้องขึ้นอย่างน่าเสียดาย แล้วข้อมูลอะไรบ้างที่ผู้ใส่บาตรควรต้องรู้

พระวัดนั้นท่านฉันกันอย่างไร

ทุกวันนี้พระในแต่ละวัดมีรูปแบบการฉันที่แตกต่างกันหลายแบบ เช่น ฉันพร้อมกันทั้งวัด โดยนำอาหารที่บิณฑบาตได้มารวมกันที่โรงครัว ให้โยมหรือเณรช่วยกันจัดแล้วถวายอีกครั้งบนศาลาฉัน บางวัดก็ฉันรวมกันเฉพาะพระในกุฏิของท่าน บางวัดก็แยกฉันเดี่ยวเฉพาะอาหารที่ตนบิณฑบาตได้มา หรือฉันรวมกันเฉพาะวันพระวันอื่นๆ แยกกันฉัน เป็นต้น นอกจากนี้บางวัดท่านฉันเพียงมื้อเดียว ฉันโดยตักอาหารใส่ในบาตรของตน บ้างก็สองมื้อ มีการจัดอาหารใส่ถาดใส่จานแล้วฉันร่วมกัน บางครั้ง ๒ มื้อที่ฉัน

นั้นก็มีวิธีการไม่เหมือนกัน เช่น ตอนเช้าอาจฉันรวมกัน ตอนเพลแยกกันฉัน เป็นต้น

การรู้ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้เราเตรียมอาหารใส่บาตรได้เหมาะสมขึ้น เช่น ถ้าท่านฉันรวมกัน พระมาบิณฑบาต ๒-๓ รูป เราก็อาจตักบาตรข้าวทั้ง ๓ รูป แล้วใส่แกงใส่ผลไม้รวมกันไปถุงเดียวช่วยประหยัดเวลาได้ พระเณรก็ไม่ต้องแกะถุงเล็กถุงน้อยเทกลับรวมกันอีก แถมยังลดขยะ ลดการใช้ถุงพลาสติกได้ด้วย แต่หากว่าท่านฉันรวมตอนเช้า แล้วเก็บอาหารไว้ฉันเพลกันเอง การมีอาหารเป็นถุงเล็กๆ อยู่แล้วก็สะดวกกับท่าน

ที่วัดมีโรงครัวหรือเปล่า

วัดส่วนใหญ่ไม่มีครัวของวัด เว้นแต่วัดป่าหรือวัดที่มีแม่ชี แต่วัดที่ไม่มีครัวของวัดก็อาจมีครัวในกุฏิที่มีสามเณรหรือศิษย์วัดช่วยดูแลอยู่ (พระจัดให้มีครัว ทำและดูแลครัวด้วยตนเองไม่ได้) แต่ก็มีวัดอีกไม่น้อยที่ไม่มีครัวทั้งของวัดหรือในกุฏิ

การที่วัดมีโรงครัวมีแม่ชีช่วยดูแลเรื่องอาหาร หรือมีเณรมีศิษย์วัดดูแลครัวที่กุฏิ ทำให้นำอาหารบิณฑบาตไปจัดเตรียมหรือปรุงหุงต้มเพิ่มเติมให้เหมาะกับการขบฉันของพระได้ และยังเก็บของแห้งหรืออาหารสดที่มีจำนวนมากไว้ก่อนแล้วแบ่งนำประเคนพระในวันต่อๆ ไปได้อีก กรณีเช่นนี้เราอาจใส่บาตรถวายน้ำพริกเผาท่านไปทั้งกระปุก หรือเก็บดอกแคสดใส่บาตรให้ทางโรงครัวของวัดนำไปลวกถวายท่านพร้อมผักอื่นๆ แต่ถ้าท่านไม่มีครัว น้ำพริกเผาที่ท่านฉันเหลือในกระปุก หรือดอกแคถุงนั้นท่านก็ต้องทิ้งไปเพราะพระวินัยไม่อนุญาตให้ท่านหุงต้มหรือปรุงอาหารเองได้

อาหารทั้งหลายไม่ว่าอาหารสดหรืออาหารแห้ง กะปิ น้ำปลา ถ้าที่วัดไม่มีโรงครัว ท่านก็ฉันได้แค่เที่ยงวันนั้น เก็บไว้ฉันวันต่อไปไม่ได้ เว้นแต่ที่เป็นน้ำปานะที่ท่านเก็บไว้ฉันได้ตลอดทั้งวัน หรือที่ถือว่าเป็นยาที่มีพุทธานุญาตไว้ (เช่น เนย น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย จะเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน) เคยมีโยมที่ปรารถนาดี ถวายกล้วยห่ามๆ มาทั้งหวี หมายว่าจะให้ท่านแขวนไว้ที่กุฏิฉันได้หลายวัน แถมกำชับพระมาด้วยว่า “*หนักหน่อยนะหลวงพี่แต่ก็เก็บไว้ฉันได้อีกหลายวัน*” ปรากฏว่าท่านไม่ได้ฉันเลย เพราะวันที่รับมานั้นกล้วยก็ยังไม่สุกดี เก็บไว้วันรุ่งขึ้นก็ฉันไม่ได้แล้ว ก็ได้แต่เอาไปแจกจ่ายญาติโยมที่มาช่วยงานที่วัดเท่านั้น

พระท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่

ทุกวันนี้มีหลวงพ่อหลวงตามาบวชมากขึ้น ในกรณีที่เราใส่บาตรประจำ หรือรู้ว่าพระรูปที่มารับบาตรหน้าบ้านท่านมีโรคประจำตัวอยู่ เช่น แพ้อาหารบาง

อย่าง หรือท่านอายุมากแล้ว การเตรียมอาหารที่เหมาะสมกับท่านก็จะช่วยเกื้อกูลต่อสุขภาพท่าน อาหารนั้นก็เกิดประโยชน์ต่อผู้รับ ผู้ใส่ก็ได้อานิสงส์เต็มที่

พระท่านต้องเลี้ยงดูใครพิเศษหรือเปล่า

บางวัดพระต้องเผื่อแผ่อาหารบิณฑบาตไปให้พระเถระ พระที่อาพาธ หรือเผื่อไปยังแม่ชี ลูกศิษย์ ญาติโยมที่มาปฏิบัติธรรมหรือช่วยงานวัด บางแห่งก็นำไปเป็นอาหารกลางวันให้นักเรียน ข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้เราเตรียมอาหารใส่บาตรทั้งชนิดและปริมาณได้เหมาะสมยิ่งขึ้น บางท่านเห็นพระบิณฑบาตได้อาหารมากมายจนทำให้รู้สึกไม่อยากใส่บาตร แต่จริงๆ แล้วท่านไม่ได้มีอาหารฉันเหลือเฟืออย่างที่เห็น ทางที่ดีควรหาข้อมูลในเรื่องนี้ด้วย

เป็นการใส่บาตรกรณีพิเศษหรือเปล่า

บางโอกาสการใส่บาตรจัดขึ้นเป็นกรณีพิเศษ เช่น เนื่องในเทศกาลสำคัญ หรือทำบุญสำนักงาน เพื่อประโยชน์ของพระและความสะดวกของผู้ใส่ เราจึงมักเตรียมอาหารแห้งมาใส่บาตร ผู้จัดต้องไม่ลืมเตรียมอาหารที่ปรุงแล้วไว้ให้พระฉันด้วย มิฉะนั้นท่านอาจได้เฉพาะอาหารแห้งไปเข้าโรงครัวหรือไปบริจาคต่อ แต่ไม่มีอาหารสำหรับฉันในวันนั้น (ในกรณีที่ผู้จัดจะช่วยนำอาหารแห้งที่ได้จากการบิณฑบาตไปบริจาคต่อ ต้องแจ้งให้พระท่านทราบ เพื่อจะได้สละอาหารที่ได้รับมาก่อน มิฉะนั้นถือว่าเป็นการนำของพระของวัดไปโดยพลการ ผิดกันทั้งพระทั้งโยม)

เตรียมกาย

ผู้ที่จะใส่บาตรควรต้องเตรียมตัวให้พร้อมก่อน จะได้ไม่ต้องรีบร้อนลุกลนจนขลุกขลักทำให้จิตใจขุ่นมัวเปล่าๆ ลองมาดูว่าจะต้องเตรียมอะไรบ้าง

เตรียมตื่นนอนแต่เช้า

การตื่นนอนแต่เช้าดูจะเป็นปัญหาใหญ่ของคนยุคนี้ แต่หากจะใส่บาตรก็ควรต้องตื่นให้เช้าเพื่อจะได้มีเวลาเพียงพอที่จะจัดเตรียมอาหารใส่

บาตร แต่ก็ไม่จำเป็นต้องไปรอตั้งแต่ยังมืด เพราะโดยพระวินัยแล้วพระจะออกบิณฑบาตได้ก็ต่อเมื่อรุ่งอรุณหรือเริ่มวันใหม่แล้ว อย่างไรก็ตาม แต่ละวัดก็อาจนับเวลาอรุณที่ต่างกัน บางแห่งก็ดูที่ฟ้าเริ่มมีแสงเงินแสงทองจับ บ้างก็ดูใบไม้ว่าแยกใบแก่ใบอ่อนจากกันได้หรือยัง หรือดูเส้นลายมือของตนเอง ถ้ามองเห็นก็เป็นอันว่าอรุณแล้ว บางวัดก็ถือเอาเวลาพระอาทิตย์ขึ้นตามพยากรณ์อากาศก็มี

ในช่วงนอกพรรษา พระบางรูปอาจต้องเดินไปบิณฑบาตในหมู่บ้านไกลๆ ทำให้ต้องออกจากวัดก่อนอรุณ แต่ท่านจะเริ่มรับบาตรได้เมื่ออรุณแล้วเท่านั้น เพราะการใส่บาตรตั้งแต่ยังไม่อรุณขึ้นถือว่าเป็นอาหารที่รับประเคนมาตั้งแต่เมื่อวาน

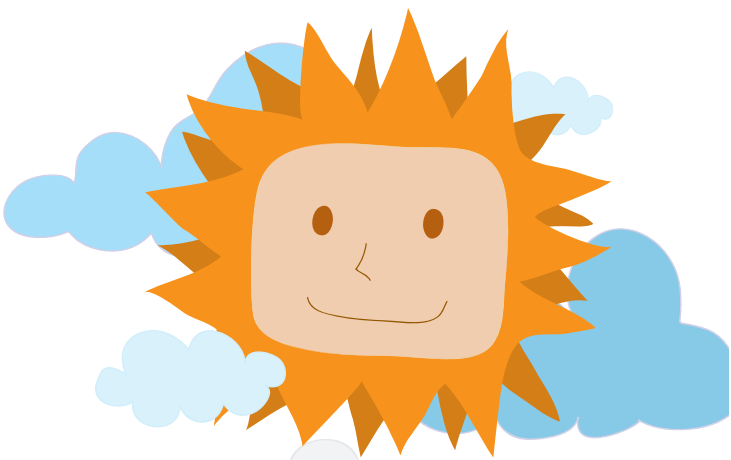

จะนำมาฉันในวันใหม่ (หลังอรุณ) ไม่ได้ บางคนถือเคล็ดอยากใส่บาตรเป็นคนแรก หรือมีธุระรอจนสว่างไม่ได้ ไปรอใส่บาตรตั้งแต่เช้ามืดหน้าประตูวัด ความตั้งใจดีของเราอาจพลอยทำให้พระท่านอาบัติได้ ไว้รอหาโอกาสมีเวลาที่เหมาะสมค่อยใส่ตอนสว่างแล้วหรือรอใส่บาตรตอนท่านกลับจะดีกว่า ไม่ต้องให้ท่านถืออาหารเดินไปเดินกลับหนักเปล่าๆ

ส่วนวันไหนที่มีฝนตกหนักจนพระออกบิณฑบาตไม่ได้ หากพอที่จะนำอาหารไปถวายที่วัดได้ก็จะเกื้อหนุนท่านอย่างมากโดยเฉพาะวัดที่ไม่มีโรงครัวหรือลูกศิษย์คอยเตรียมอาหารถวาย

แต่งตัวให้เหมาะสม

เมื่อจะใส่บาตรควรแต่งตัวให้เหมาะสมโดยเฉพาะสุภาพสตรี ควรสวมเสื้อผ้าปกปิดร่างกายให้มิดชิด เพราะต้องน้อมตัวไปใส่บาตร ต้องนั่งลงไหว้รับพร ควรสวมรองเท้าที่สามารถถอดได้ง่าย เพราะ

ต้องถอดขณะใส่บาตร และถอดแล้วก็ไม่ควรยืนบนรองเท้าเพราะจะทำให้เรายืนสูงกว่าพระ โดยพระวินัยแล้วท่านจะไม่รับบาตร ไม่ให้พร หรือแสดงธรรมต่อผู้ที่ไม่แสดงอาการเคารพ เช่น อยู่ในที่สูงกว่า สวมรองเท้า สวมหมวก กางร่ม ฯลฯ หากจำเป็นไม่สามารถถอดรองเท้าได้ก็ควรแสดงความนอบน้อม จะย่อตัวหรือคุกเข่าใส่ หรือให้ท่านยืนในที่ที่สูงกว่า เช่น นิมนต์ให้ท่านยืนอยู่บนทางเท้า แล้วเรายืนใส่อยู่ที่ถนน เป็นต้น

นิมนต์ท่านก่อน

เมื่อเห็นพระมาใกล้ควรเอ่ยปากนิมนต์ท่านก่อน เพื่อให้ท่านทราบว่าเราต้องการใส่บาตรท่าน เพราะหลายครั้ง โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีพระจากหลายวัดบิณฑบาตอยู่บริเวณเดียวกัน ถ้าไม่เอ่ยปากนิมนต์ท่านก็อาจไม่หยุดรับ เพราะคิดว่าโยมจะคอยใส่พระประจำรูปหลัง (บางครั้งพระก็หน้าแตกเพราะหยุดรับ แต่โยมบอกว่าจะใส่รูปที่ตามมา) และถ้ารอใส่บาตรอยู่ใกล้ๆ กัน ก็ควรใส่พร้อมๆ กันที่จุดเดียวเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับท่าน พระจะได้ให้พรพร้อมกันครั้งเดียว

การนิมนต์ก็ไม่ยากเพียงประนมมือขึ้นระหว่างอก เอ่ยปากกับท่านว่า “*นิมนต์ครับ/ค่ะ, เจ้าค่ะ*” ก็เรียบร้อย แต่ด้วยความไม่คุ้นเคยกับพระกับวัด ทุกวันนี้จึงมีคำนิมนต์แปลกๆ ที่ฟังแล้วอาจไม่เหมาะนัก เช่น “*เชิญค่ะ*” “*ทางนี้ครับ*” หรือแม้แต่ตะโกนเรียก “*พระๆ*” พร้อมกวักมือเรียกก็มี

หยิบอาหารใส่บาตรอย่างสำรวม

ตั้งใจหยิบอาหารใส่บาตรโดยไม่ต้องรีบร้อน ข้าวหรืออาหารจะได้ไม่หก ตกหล่น กรณีที่คนในครอบครัวมารอใส่บาตรพร้อมกันหลายคน และมีพระมารับบาตรหลายรูป ควรตกลงกันให้เรียบร้อยว่าใครจะใส่รูปไหน ก่อนใส่บาตรควรสำรวจอีกนิดว่าเราจะหยิบอะไรก่อนหลัง เพื่อป้องกันไม่ให้ลืมใส่บางอย่าง หรือใส่เกินจนไม่พอพระรูปหลัง อย่าให้เกิดกรณีต้องไปล้วงของจากบาตรรูปหนึ่งไปใส่อีกรูปหนึ่ง นอกจากดูไม่งามแล้ว อาจกลายเป็นเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ที่ไปพูดตำหนิกันภายหลังจนทำให้ใจขุ่นมัวเปล่าๆ

การรอใส่บาตรด้วยกันหลายคนหากไม่ได้มีอาหารหลายอย่างที่ต้องช่วยกันหยิบใส่ ควรให้คนใดคนหนึ่งเป็นตัวแทนหยิบอาหารใส่ลงในบาตร คนที่เหลือให้นั่งประนมมือตั้งใจร่วมอนุโมทนาและคอยรับพรจากพระพร้อมกัน ไม่จำเป็นที่จะต้องเกาะแขนต่อจากคนที่ใส่เดินไปด้วยกันเป็นกลุ่ม ทำให้ดูเก้งก้างวุ่นวาย จิตใจก็ไม่สงบเพราะต้องพะวงอยู่กับการจับแขนกัน (บุญไม่ต้องอาศัยตัวนำให้ไหลต่อกันไปเหมือนกระแสไฟฟ้า แต่อาศัยจิตใจที่สงบตั้งมั่นร่วมอนุโมทนามากกว่า)

เตรียมใจ

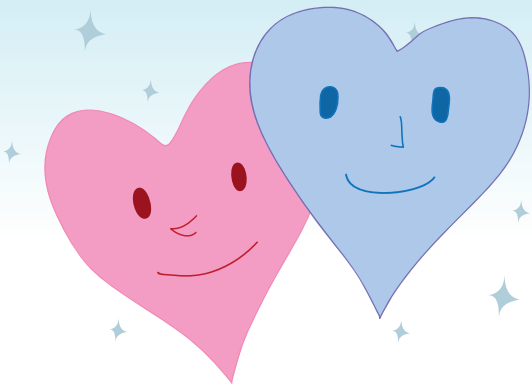

การเตรียมใจให้สงบเป็นเรื่องที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเตรียมอาหาร หรือหยิบอาหารลงบาตร หากเราทำด้วยความตั้งใจดี ปรารถนาดีตั้งแต่ขณะเลือกซื้อวัตถุดิบ ขณะปรุงอาหาร จัดอาหาร หรือถ้าไม่ได้ปรุงเองก็ขณะที่เลือกซื้ออาหารใส่บาตร บุญกุศลก็ได้เกิดขึ้นแล้วในทุกๆ ขณะที่เราตั้งใจทำสิ่งที่ดีงามนี้ กิริยาขณะหยิบอาหารใส่บาตรจึงเป็นเพียงเสี้ยวส่วนหนึ่งของกระบวนการแห่งบุญกุศลเท่านั้น หากทำโดยไม่ได้ตั้งจิตทำใจให้เป็นกุศล หรือใส่บาตรแบบขอไปทีหรือถูกบังคับ ผลบุญก็ได้ไม่เต็มที่

ใส่ตามคนอื่น

หลายครั้งเมื่อเห็นคนอื่นใส่บาตรอยู่ อาจทำให้จิตใจเราเป็นบุญกุศลขึ้นมาบ้าง การจะซื้อของใส่บาตรด้วยก็ทำได้และเป็นบุญกุศลไม่แพ้กัน เพียงแต่เราต้องตั้งใจและรักษาใจให้มากขึ้นสักนิด เพราะหลายๆ ครั้ง ความเร่งรีบ เกรงใจไม่อยากให้พระรอนาน แม่ค้าก็มีลูกค้ามาก การซื้อของใส่บาตรเลยกลายเป็นความโกลาหลวุ่นวาย แทนที่จะเป็นบุญกุศลกลับทำให้จิตใจขุ่นมัวแต่เช้า พลอยให้ไม่อยากใส่บาตรในวันต่อไปอีก ถ้าสถานการณ์ดูจะไม่เหมาะวันนั้นเราเพียงยกมือขึ้นอนุโมทนาสาธุกับคนที่เขาใส่อยู่ก็ได้บุญมากโขแล้ว แล้วค่อยหาโอกาสเหมาะๆ เตรียมใจมาใส่บาตรอย่างเต็มที่จะดีกว่า

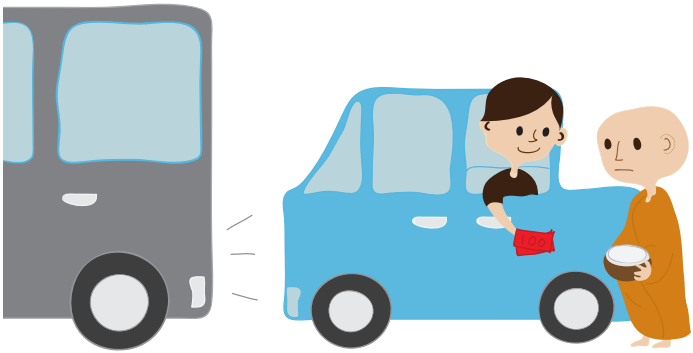

ใส่บาตรแบบฉุกเฉิน

จะเป็นเพราะความเร่งรีบของคนเมือง หรือไม่ได้เตรียมใจ เตรียมอาหารไว้ใส่บาตร หรือเพราะเกิดศรัทธาขึ้นมากะทันหัน หรือจะเพราะสาเหตุใดก็ตาม แต่ปรากฏการณ์การใส่บาตรแบบใหม่ของญาติโยมในเมืองใหญ่ที่มีมากขึ้นคือ บีบแตร (นิมนต์) แล้วจอดรถปาดหน้าพระอย่างกะทันหันพร้อมกับควักประเป๋าเงินหยิบธนบัตรออกมาใส่ลงในบาตร (แต่ไม่ลืมรับพร) แล้วก็รีบบึ่งรถออกไป การใส่บาตรอย่างเร่งด่วนแบบนี้ แม้จะใส่ด้วยเงินจำนวนมากแต่บุญกุศลที่ได้รับย่อมน้อยกว่าคนที่ตั้งจิตเตรียมใจไว้อย่างดี แม้ว่าเขาจะใส่เพียงข้าวเหนียวปั้นเล็กๆ ปั้นเดียวก็ตาม การใส่บาตรขณะนั่งอยู่ในยานพาหนะถือเป็นการให้ด้วยอาการที่ไม่เคารพ พระไม่ควรรับบาตร

นอกจากนี้อาจกีดขวางการจราจรทำให้คนอื่นเดือดร้อนมีจิตใจขุ่นมัวจะพลอยได้บาปพ่วงไปด้วย การใส่บาตรอย่างตั้งใจและในจังหวะที่เหมาะสมจะได้กุศลมากกว่า

จบอาหารก่อนใส่บาตร

การเตรียมจิตวางใจให้ผ่องใสดีงามเป็นองค์ประกอบสำคัญมากขณะทำบุญ การสำรวมจิตใจให้สงบตั้งมั่นขณะใส่บาตรจึงเป็นเรื่องที่คนโบราณให้ความสำคัญ เมื่อเตรียมอาหารพร้อมแล้วก็จะนั่งรอใส่บาตรด้วยความสงบสำรวม เมื่อพระใกล้เข้ามามักนำขันข้าวหรือถาดอาหารขึ้นมาจบหัวตั้งจิตอธิษฐานสั้นๆ อีกครั้ง ก่อนจะ

ลงมือตักข้าวและหยิบอาหารใส่ลงในบาตรอย่างสำรวม

การยกอาหารขึ้นจบก่อนใส่บาตรนั้น นอกจากจะช่วยดึงสติความรู้สึกตัวให้มาอยู่กับบุญกิริยาที่เรากำลังทำแล้ว ควรถือโอกาสระลึกถึงคุณค่าของอาหารใส่บาตรที่ช่วยสงเคราะห์พระและสืบทอดอายุพระศาสนา หลายท่านยังถือโอกาสนี้นึกแผ่ส่วนบุญไปให้ผู้ที่มีพระคุณและสรรพสัตว์อีกด้วย ตามหลักพุทธศาสนาแล้วเราไม่ควรจบเพื่อขอ ไม่ว่าจะขอความสำเร็จ โชคลาภ หรือสุขภาพดีก็ตาม เพราะสิ่งเหล่านั้นต้องได้มาด้วย “กรรม” คือการกระทำด้วยความพากเพียรของเราเอง การขอเหล่านี้แทนที่จะได้กุศลจากการสละละวาง กลับเพิ่มพูนกิเลสความอยากให้มากขึ้นอีก

ตั้งใจรับพร

การให้พรญาติโยมหลังจากใส่บาตรนั้นเป็นประเพณีที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานมานี้เอง ทุกวันนี้พระในหลายวัดก็ยังคงไม่ได้ให้พรญาติโยมหลัง

รับอาหารบิณบาตแต่ท่านไปให้ที่วัดก่อนฉัน จะว่าไปแล้วสถานการณ์ขณะใส่บาตรอยู่ข้างถนนก็ไม่เหมาะที่จะให้พรนัก พระท่านก็ยืน โยมก็นั่งบ้าง ยืนบ้าง ยิ่งถ้าในเมืองอาจมีรถวิ่งขวักไขว่อยู่ข้างหลัง อีกทั้งคนอื่นก็เดินผ่านไปมาดูวุ่นวาย การให้พรหรือกล่าวธรรมะใดๆ ในเวลานี้จึงดูไม่เหมาะสม ไม่เป็นการเคารพในพระธรรมของพระพุทธเจ้า แต่ในเมื่อทุกวันนี้ญาติโยมไม่มีโอกาสตามไปถึงวัด และเข้าใจคลาดเคลื่อนไปว่าอานิสงส์จากการใส่บาตรอยู่ตรงที่รับพรจากพระนี้แหละ ยิ่งพระให้พรเสียงดังสวดยาวดูเหมือนจะ

ยิ่งได้บุญมาก การให้พรหลังใส่บาตรจึงกลายเป็นเรื่องปกติไป ส่วนพระที่ไม่ได้ให้พรเลยถูกมองว่าแปลกจนหลายคนเข้าใจผิดคิดว่าตนจะไม่ได้บุญจากการใส่บาตรครั้งนั้น ซึ่งไม่เป็นความจริง เพราะบุญได้เกิดขึ้นตั้งแต่คิดจะใส่บาตรตลอดไปกระทั่งใส่บาตรเสร็จ และยังเกิดขึ้นอีกทุกๆ ครั้งที่ระลึกถึงการตั้งใจใส่บาตรครั้งนั้นด้วย

ไหนๆ พระส่วนใหญ่ท่านก็ให้พรแล้ว ขณะรับพรเราควรทำจิตใจให้สงบฟังพระ ระลึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ที่ทำให้เราได้ทำความดีนี้ ให้ท่านเป็นกำลังหนุนนำให้เราทำในสิ่งที่ดีงามและเป็นประโยชน์ยิ่งๆ ขึ้นไป

กรวดน้ำ

สิ่งที่กำลังจะกลายเป็นประเพณีใหม่ในการใส่บาตรอีกอย่างหนึ่ง คือการเตรียมน้ำไว้กรวดเพื่อให้พระสวด *ยะถาฯ* หลังใส่บาตรด้วย ถือเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนอีกเรื่องหนึ่งในยุคนี้ หลายคนคิดว่าถ้าใส่บาตรแล้วให้พระสวดบทนี้บุญกุศลจะถึงผู้ล่วงลับได้ดีกว่าท่องบทกรวดน้ำ

ด้วยตนเอง ตรงกันข้ามการกลับมาท่องบทกรวดน้ำเอง[๑]ที่บ้านในบรรยากาศที่สงบเงียบกว่าทำให้เราตั้งจิตได้มั่นคงแน่วแน่กว่าตอนใส่บาตรอยู่ริมถนน ผลย่อมส่งไปถึงผู้ล่วงลับได้มากกว่า บทกรวดน้ำที่ท่องก็มีความหมายตรงกับการตั้งใจอุทิศส่วนกุศลให้มากกว่า อีกทั้งยังมีเวลาให้ระลึกถึงบุคคลต่างๆ ที่จะอุทิศส่วนกุศลไปให้ได้มากกว่า ไม่ถูกจำกัดอยู่กับความเร็วในการสวดของพระแต่ละรูป การใช้วิธีการกรวดน้ำแบบที่คนเฒ่าคนแก่ทำกันมาจึงน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมกว่า

๑ อิทัง เม ญาตินัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย: ขอบุญนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าเถิด ขอญาติทั้งหลาย จงเป็นสุขๆ เถิด

เตรียมอาหาร

การเตรียมอาหารดูเหมือนจะเป็นกิจกรรมหลักของการใส่บาตร แต่หลายครั้งเราให้ความสำคัญกับรสชาติรูปลักษณ์ หรือปริมาณของอาหารจนลืมเป้าหมายหลักคือบุญกุศลที่จะเกิดขึ้น บางคนทั้งโกรธ ทั้งหงุดหงิด อารมณ์เสีย เมื่ออาหารที่เตรียมไว้ใส่บาตรไม่เป็นไปอย่างที่ตั้งใจหรือรู้ว่าพระไม่ได้ฉันของที่เราเตรียมไปถวายเลย

แทนที่จะได้บุญเลยกลายเป็นบาปแทน การเตรียมอาหารใส่บาตรจึงแยกไม่ออกจากการเตรียมจิตใจในหัวข้อที่ผ่านมา จะยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้นหากเรารู้จักใช้กิจกรรมนี้เสริมการปฏิบัติธรรมของเรา เริ่มตั้งแต่การเตรียมอาหารด้วยจิตใจที่เป็นกุศล แช่มชื่น เบิกบาน ทำอย่างมีสติ อาหารที่เตรียมได้ก็ถือว่าเป็นอาหารที่บริสุทธิ์เหมาะแก่การใส่บาตรทำบุญ เมื่อทำแล้วก็ถือว่าหมดหน้าที่ของเรา ไม่ต้องไปสืบหรือสังเกตว่าพระท่านจะฉันของเราหรือไม่แค่ไหน นอกจากนี้ยังมีเรื่องน่ารู้อีกบางอย่างเกี่ยวกับอาหาร ที่จะช่วยให้เตรียมอาหารไว้ใส่บาตรได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาหารสด

ในกรณีที่ไม่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการขบฉันของพระที่วัดเลย เราควรเตรียมอาหารที่พร้อมให้พระท่านฉันได้ทันที โดยไม่ต้องมีใครช่วยจัดอีก ยิ่งเมื่อมีโอกาสเตรียมอาหารถวายพระด้วยตัวเอง ลองเลือกเตรียมอาหารให้ต่างจากที่พ่อค้าแม่ค้านิยมทำขายกัน ทั้งในแง่วิธีเตรียมและ

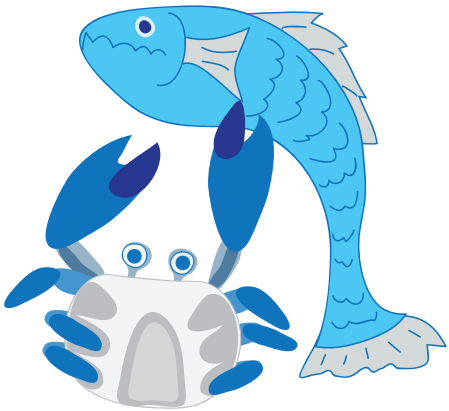

รายการอาหาร เช่น ปรุงโดยไม่ใส่ผงชูรส ใช้เต้าหู้ หรือโปรตีนเกษตรแทนเนื้อสัตว์ ถวายผักสดหรือผักลวก ก็จะช่วยให้พระมีทางเลือกในการขบฉันที่นอกเหนือจากไข่พะโล้ และแกงเผ็ดที่เต็มไปด้วยผงชูรสของแม่ค้า แต่หากเลี่ยงไม่ได้ต้องซื้ออาหารสำเร็จรูปใส่ ก็ควรเลือกร้านที่พอมั่นใจได้ในคุณภาพและหารายการอาหารที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพมากกว่าเรื่องรสชาติหรือความอร่อย

มีอาหารหลายประเภทที่พระไม่ควรฉัน เช่น เนื้อสัตว์ที่ยังไม่ผ่านการปรุงให้สุกด้วยความร้อน[๒]

[๒] ท่านยกเว้นไว้บางกรณี เช่น พระที่เป็นโรคบางอย่างที่จำเป็นต้องฉันเนื้อหรือเลือดสดๆ จึงจะหายอาพาธ (วินัยปิฎก เล่ม ๕ ข้อ ๓๖) แต่พระต้องไม่มีส่วนรู้เห็นในการฆ่านั้นเลย เช่น เขามีขายอยู่ในตลาดอยู่แล้ว

ได้แก่ ปลาดิบ (รวมถึงไข่ปลา) กุ้งดิบ ลาบดิบ หรือหากท่านเคร่งครัดในพระวินัยมากก็จะไม่ฉันไข่ลวก ปลาร้า แหนม หอยดอง ปูดอง กะปิ ที่ยังไม่ผ่านการทำให้สุกด้วย ส่วนเนื้อสัตว์ป่าหลายชนิด (เช่น เนื้อเสือ หมี ม้า งู สุนัข) ที่แม้ปรุงสุกแล้วในพระวินัยก็ห้ามไว้ หรือเนื้อของสัตว์ที่ท่านไปมีส่วนในการเห็น ได้ยิน รับรู้เกี่ยวกับการฆ่านั้น หรือรู้ว่าเขาตั้งใจฆ่าเพื่อทำอาหารมาถวายท่านก็ฉันไม่ได้ เช่น บอกว่าพรุ่งนี้จะต้มไก่ตัวนั้นมาถวาย แม้ใส่บาตรไปแล้วท่านก็ฉันไม่ได้

ยอดพืชผักหรือผลไม้ที่มีเมล็ดนำไปปลูกทำพันธุ์ต่อได้ ควรทำเครื่องหมายว่าไม่ต้องการนำไปใช้ขยายพันธุ์ต่อ เช่น เด็ดยอด หรือเฉือนผิวบางส่วนออก ส่วนอาหารที่ต้องกัดหรือแทะ เช่น ข้าวโพด ถั่วฝักยาว แตงกวา ควรหั่น หรือหาวิธีที่ช่วยให้ท่านฉันได้สะดวกขึ้น (การฉันอาหารต่อหน้าโยมโดยไม่สุภาพเป็นอาบัติอย่าง

หนึ่ง) ผลไม้ที่ต้องปอกเปลือก ที่มีเปลือกสกปรก หรืออาจมียาฆ่าแมลง เช่น ส้ม มะขามหวาน เงาะ องุ่น ควรใส่ถุงหรือล้างให้สะอาดก่อนที่จะใส่ลงในบาตร เพราะอาจไปเปื้อนข้าวหรืออาหารอื่นที่ไม่ได้ใส่ถุง

อาหารแห้ง

อาหารที่ต้องนำมาปรุงก่อนฉัน หรืออาหารแห้งที่เก็บไว้ได้นานควรใส่บาตรเมื่อมั่นใจว่าท่านมีครัวที่วัดหรือมีลูกศิษย์ที่ดูแลเรื่องนี้ หรือรู้ว่าท่านจะนำไปบริจาคผู้อื่นต่อ ส่วนอาหารกึ่งสำเร็จรูปที่ปรุงเพียงแค่การเติมน้ำร้อนท่านอาจเตรียมฉันเองได้ แต่ถ้าไม่มีลูกศิษย์ก็ไม่สามารถเก็บไว้ฉันในวันต่อๆ ไปได้ สำหรับเครื่องดื่มสำเร็จรูปที่ไม่ใช่อาหาร ท่านสามารถเก็บไว้ฉันได้จนก่อนอรุณขึ้นวันต่อไป

ควรใส่มากแค่ไหน

ปริมาณอาหารที่ใส่บาตร ควรดูตามความเหมาะสมทั้งในส่วนของตัวญาติโยมผู้ใส่บาตรก็อย่าให้เดือดร้อนเบียดเบียนตนเอง และดูปริมาณอาหารที่พระท่านบิณฑบาตได้ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ อาจต้องพิจารณาด้วยว่าท่านจำเป็นต้องนำอาหารที่บิณฑบาตไปช่วยเหลือใครอีกหรือเปล่า ปกติแล้วการใส่บาตรไม่จำเป็นที่จะต้องใส่ให้ครบทั้งข้าวและอาหารคาวหวาน และไม่จำเป็นต้องใส่มากจนคิดว่าให้ท่านฉันอิ่ม เนื่องจากท่านยังรับบิณฑบาตจากบ้านอื่นอีก

ใส่บาตรลดภาวะโลกร้อน

ในแต่ละวันโดยเฉพาะวัดในเมืองจะมีขยะประเภทถุงพลาสติกที่ใส่อาหารทิ้งเป็นจำนวนมาก การช่วยกันลดปริมาณขยะโดยลดการใช้ถุงพลาสติกเมื่อใส่บาตร เป็นวิธีการหนึ่งที่ทั้งพระและโยมจะช่วยแบ่งเบาปัญหาโลกร้อนลงได้ สำหรับพระที่มีลูกศิษย์หรือสามเณรตามบิณฑบาตด้วย อาจถือปิ่นโตไปไว้ใส่แกงที่โยมตักใส่ถ้วยรอไว้ใส่บาตร ช่วยลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติกใส่อาหารลงได้ ส่วนข้าวหรืออาหารบางอย่าง เช่น ไข่ต้มก็ใส่ลงในบาตรได้เลยโดยไม่ต้องใส่ถุง ใบตองก็ยังใช้ได้ในหลายกรณี การที่แต่ละวัดออกมาร่วมเสนอมาตรการช่วยลดปริมาณขยะพลาสติก น่าจะเป็นกิจกรรมที่ทำให้ญาติโยมร่วมแรงร่วมใจกันทำอย่างเต็มใจ โดยไม่ต้องรู้สึกว่าจะบาปเพราะทำให้เป็นภาระของพระ แล้วยังช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นด้วย

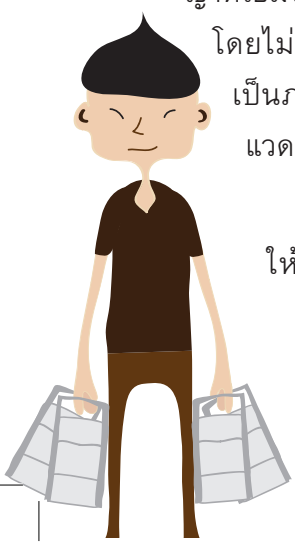

กล่าวโดยสรุปแล้ว การใส่บาตรให้ได้บุญ เป็นเครื่องมือในการ

พัฒนาตนตามหลักพุทธศาสนานั้น ต้องมีความพร้อมทั้งในด้านผู้รับทานคือพระที่มารับบาตร ต้องรู้ข้อมูลของท่านหรือของวัดพอควรเพื่อจะได้เตรียมของใส่บาตรให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายความเป็นอยู่ของท่าน และควรรู้เรื่องวินัยของพระบ้างท่านจะได้รับอาหารไปฉันโดยไม่ขัดพระวินัย และอีกส่วนที่สำคัญคือการเตรียมตัวเตรียมใจในฝ่ายผู้ให้ทาน ซึ่งท่านสอนเรื่องนี้ไว้ในหมวด *สัปปุริสทาน* เช่น ควรให้โดยเคารพ อ่อนน้อม ให้ในโอกาสที่เหมาะสม ไม่กระทบเดือดร้อนตนและผู้อื่น ขณะให้จิตผ่องใส เมื่อให้แล้วเบิกบานใจ เป็นต้น

การให้ทานในพุทธศาสนาท่านให้ความสำคัญกับคุณภาพจิตผู้ให้มากกว่าคุณภาพของวัตถุสิ่งของที่ทำทาน การใส่บาตรจึงควรทำด้วยความปรารถนาดี ต่อพระผู้รับเป็นการสละอย่างไม่มีเยื่อใย ลดความตระหนี่ ไม่ได้จดจ้องอยู่ที่พรหรือผลบุญกุศลที่จะเกิดจากการใส่บาตร หรือหวังว่าท่านต้องฉันของเราเพราะบุญกุศลนั้นเกิดขึ้นอยู่แล้วไม่

ว่าเราจะหวังหรือไม่ก็ตาม อีกทั้งบุญกุศลที่ได้รับก็ไม่ได้ตั้งอยู่บนหลักคิดแบบเศรษฐศาสตร์ที่เราคุ้นเคย การใส่บาตรด้วยอาหารดีๆ แพงๆ ก็ไม่ได้บุญมากกว่าการถวายของถูกๆ หรือเมื่อทำบุญแล้วมีคนรู้มาร่วมอนุโมทนาด้วยก็ไม่ได้แปลว่าเขามาแบ่งบุญไปทำให้บุญเราเหลือน้อยลง แต่กลับทำให้ทุกคน ทั้งผู้ทำบุญและผู้อนุโมทนาได้บุญเพิ่มขึ้นอย่างถ้วนหน้าเพราะต่างอิ่มเอิบใจกับการกระทำนั้น การทำบุญตักบาตรให้ได้อานิสงส์มากนั้นต้องอาศัยความเข้าใจหลักการของพุทธศาสนาที่ถูกต้องด้วย

ข้อควรรู้อื่นๆ ในการใส่บาตร

ต้องใส่ดอกไม้ ธูปเทียนหรือเปล่า

ดอกไม้หรือพวงมาลัยที่ญาติโยมถวายมาตอนใส่บาตรพระมักนำไปบูชาพระพุทธรูปที่วัดต่อ ถ้าไม่มีส่วนใหญ่ท่านก็ไม่ได้เดือดร้อนที่จะต้องไปหามาจัดบูชา ดังนั้นเราจะถวายด้วยหรือไม่ก็แล้วแต่ศรัทธา ส่วนธูปเทียนนั้นมีความจำเป็นน้อย โดยเฉพาะหลังจากมีข่าวว่าควันธูปมีอันตรายต่อสุขภาพทำให้จุดธูปกันน้อยลง ส่วน

เทียนเล่มเล็กๆ ที่จัดมาคู่กับธูปในกล่องแทบจะไม่มีโอกาสได้ใช้เลย จึงไม่จำเป็นต้องซื้อมาถวายให้สิ้นเปลืองเปล่าๆ

ต้องใส่น้ำหรือไม่

ไม่มีความจำเป็นเลยที่จะต้องใส่น้ำเมื่อใส่บาตร หลายคนใส่น้ำเพราะกังวลว่าจะไม่มีน้ำดื่มในภพชาติต่อไป แม้พุทธศาสนาจะสอนให้เชื่อหลักกรรมแต่ไม่ได้หมายความว่าใส่บาตรด้วยน้ำจึงจะมีน้ำดื่มในชาติหน้า บุญกุศลเป็นเรื่องของความดีงามของกาย วาจา ใจ ที่เราทำ ไม่ได้ใช้ตรรกะตรงไปตรงมาเหมือนทางโลก มิฉะนั้นแล้วเราคงต้องใส่เสื้อผ้า รองเท้า โทรศัพท์มือถือ รวมถึงบุหรี่ เหล้า และอะไรอีกมากมายที่จำเป็นต่อชีวิตภายหน้าลงในบาตรด้วย การใส่น้ำนอกจากเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นแล้ว ยังเป็นภาระให้พระต้องถือกลับวัด วัดส่วนใหญ่มักมีระบบเก็บน้ำไว้ดื่มไว้ฉันกันอยู่แล้ว (มีตั้งแต่ใส่โอ่งใส่แท้งค์ หรือมีเครื่องกรองน้ำ) น้ำที่ใส่เป็นขวดหรือแก้วเล็กๆ จึงไม่

ค่อยได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ แถมยังเพิ่มขยะพลาสติกให้สิ่งแวดล้อมด้วย สำหรับวัดที่ยังไม่มีระบบเก็บน้ำดื่มที่ดี ควรช่วยการจัดทำขึ้นจะคุ้มค่ากว่าซื้อน้ำหรือให้โยมใส่บาตรน้ำด้วย

ควรใส่ปัจจัยหรือไม่

โดยพระวินัยแล้ว พระต้องไม่รับปัจจัย (เงิน) จากญาติโยมไม่ว่าจะเป็นกรณีใดๆ และโยมก็ไม่ควรถวายปัจจัยแก่พระไม่เว้นแม้ขณะบิณฑบาต แต่ด้วยสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปโดยเฉพาะวัดในเมืองที่ไม่มีระบบดูแลอุปัฏฐากพระ เช่น ไม่มีโยมติดตามช่วยเหลือดูแลขณะที่ท่านเดินทาง หรือคอยจัดหาสิ่งของจำเป็นให้ ขณะเดียวกันพระเณรก็มีกิจที่จำเป็นต้องใช้เงินมากขึ้น เช่น ไปศึกษาเล่าเรียนนอกวัด หรือใช้เมื่อเดินทาง ทุกวันนี้พระจำนวนมาก (แต่ไม่ใช่ทั้งหมด) จึงรับและถือปัจจัยไว้ใช้ส่วนตัว ส่วนโยมเองก็คิดว่าการถวายปัจจัยท่านจะได้ซื้อของที่ตรงกับความต้องการใช้ หรืออาจเห็นว่าท่านบิณฑบาตได้อาหารมากแล้ว

ทุกวันนี้นอกเหนือจากใส่อาหารหวานคาวในบาตรแล้ว ญาติโยมส่วนหนึ่งจึงนิยมใส่ปัจจัยด้วย หรือใส่เฉพาะปัจจัยก็มี การรับปัจจัยของพระแต่ละรูปหรือแต่ละวัดอาจมีเงื่อนไขต่างกัน บางแห่งท่านจะไม่รับเลย ถ้าท่านรู้ว่ามีปัจจัยอยู่ด้วย ท่านก็จะบอกให้นำออกก่อน บ้างก็ให้มอบให้ลูกศิษย์ที่ตามมา บ้างก็ให้วางบนฝาบาตร อย่างไรก็ตามไม่ควรใส่เหรียญหรือธนบัตรลงไปปนกับอาหารในบาตร และจะเกื้อหนุนต่อพระวินัยมากขึ้นหากญาติโยมกับวัดช่วยกันหาวิธีดูแลพระให้ท่านอยู่อย่างไม่เดือดร้อนและไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับปัจจัยเลย

ถวายสังฆทานด้วยเลยได้หรือไม่

โดยหลักการแล้วการใส่บาตรเป็นการถวายทานแบบจำเพาะเจาะจงต่อพระรูปที่เราใส่ ส่วนการถวายสังฆทานเป็นการตั้งใจถวายทานนั้นต่อสงฆ์ไม่จำเพาะว่าจะให้แก่ภิกษุรูปใด แม้ว่าขณะถวายสังฆทานนั้นอาจมีภิกษุเพียงรูปเดียวออกมาเป็นตัวแทน

รับก็ตาม โดยทั่วไปแล้วเราไม่ควรถวายสังฆทาน ขณะใส่บาตรเนื่องจากการถวายมีหลายขั้นตอน ต้องใช้เวลาพอควรทำให้ผู้ที่รอใส่บาตรต่อต้องเสียเวลารอนาน และเป็นภาระต่อพระรูปนั้น ที่ต้องนำอาหารและของบริวารที่ได้มาไปแจกจ่ายให้พระรูปอื่นในวัด ควรหาโอกาสถวายสังฆทานที่วัดโดยตรงจะเหมาะสมกว่า

ถวายยา สมุด ปากกาตอนใส่บาตรได้ไหม

ระยะหลังมีญาติโยมจำนวนหนึ่งถวายสิ่งของที่ไม่ใช่อาหารขณะใส่บาตรด้วย เช่น ยาดม ยาแก้หวัด ชุดเครื่องเขียน เป็นต้น ซึ่งเป็นความปรารถนาดีที่จะให้พระได้มีของเหล่านี้ไว้ใช้และไม่ได้ผิดพระวินัยที่พระจะรับ แต่โดยประเพณีแล้วบาตรของพระจะไว้รองรับเฉพาะอาหารและวัตถุประสงค์หลักของการออกบิณฑบาตคือไปรับอาหารจากโยม กรณีเช่นนี้การวางที่ฝาบาตรอาจช่วย

ให้พระบางรูปที่ท่านถือปฏิบัติเคร่งครัดสะดวกใจที่จะรับยิ่งขึ้น หรืออาจมอบให้ลูกศิษย์ หรือนำไปถวายเป็นสังฆทานที่วัดจะเหมาะกว่า รูปที่ท่านจำเป็นต้องใช้จะได้เบิกไปใช้ รูปที่เราใส่บาตรท่านอาจไม่จำเป็นต้องใช้ก็ได้

อยากช่วยพระถือของบิณฑบาตได้หรือเปล่า

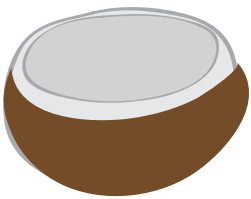

อาการใส่อาหารลงในบาตรถือเป็นการประเคนอาหารนั้นให้พระแล้วท่านสามารถนำไปฉันได้เลย เว้นเสียแต่ว่ามีใครมาจับต้องอาหารนั้นอีก จะต้องมีการประเคนซ้ำพระจึงจะฉันได้ ดังนั้นการช่วยจับช่วยถืออาหารที่พระบิณฑบาตได้มาไม่ว่ากรณีใดๆ ไม่ใช่เรื่องผิด แต่จำเป็นต้องประเคนท่านอีกครั้งหนึ่งก่อนท่านจึงจะนำอาหารนั้นไปฉันได้ เว้นแต่ว่าท่านมีสามเณรหรือศิษย์ช่วยประเคนอยู่ที่วัด

เผลอไปถูกมือหรือจีวรพระขณะใส่บาตร

ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่รู้สึกกังวล เมื่อพลาดไปโดนจีวรหรือมือพระขณะที่ใส่บาตร เกรงว่าจะทำให้พระต้องอาบัติ หากการกระทำนั้นไม่ได้มีเจตนาทั้งของพระและโยมก็ไม่ได้มีผลให้พระต้องอาบัติ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าต่อไปไม่ต้องระมัดระวังในเรื่องนี้อีก เพราะหากขณะใส่บาตรเราตั้งใจทำด้วยอาการสำรวมมีสติรักษากายใจความพลั้งเผลอย่อมเกิดขึ้นได้น้อย

พระยืนรอหน้าร้านขายอาหาร

อานิสงส์ของทานจะมีมากขึ้นส่วนหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับผู้รับทานด้วย แม้เป็นเรื่องยากที่เราจะไปรู้ว่าพระที่เราจะใส่บาตรรูปนั้นปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเพียงใด แต่พระวินัยระบุไว้อย่างชัดเจนให้พระเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อบิณฑบาตโดยอาการสำรวม ทั้งเรื่องการนุ่งห่ม การเดิน การทอดสายตา การรับบาตร และอื่นๆ หากปรากฏอย่างชัดเจนว่าพระออกบิณฑบาตโดยอาการไม่สำรวม เช่น เดินคุยกันเป็นกลุ่ม แย่งกันรับบาตร เรียกร้องให้นำ

อาหารดีๆ มาใส่บาตร รวมถึงการยืนรอประจำอยู่ที่ร้ายขายกับข้าว การรับบาตรก่อนสว่างหรือบิณฑบาตไปจนสายมาก การนำกับข้าวเวียนไปให้แม่ค้าขายใหม่ หรือนำกับข้าวที่ได้ไปขายต่อ เป็นต้น การไม่ใส่บาตรพระรูปนั้น หรือแม้แต่ไปบอกเตือนท่าน เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนควรทำ ไม่ได้เป็นเรื่องบาปกรรมแต่กลับเป็นบุญกุศล เพราะเรากำลังทำหน้าที่ของชาวพุทธที่เราต้องช่วยกันดูแลปกป้องพระศาสนา ไม่ให้ใครบางคนมาทำให้ศาสนามัวหมองหรือถูกตำหนิ

ต้องทำให้พระจำได้

อาจเป็นเพราะความไม่ชัดเจนในหลักพุทธศาสนาผนวกกับการไม่คุ้นเคยกับวัด ทุกวันนี้เมื่อมีคำแนะนำพิธีกรรมแปลกๆ ใหม่ๆ เกิดขึ้นแล้วผู้คนมักเชื่อและนำมาปฏิบัติโดยขาดการไตร่ตรอง จนอาจทำให้เกิดความไม่เหมาะสมในการทำบุญ เช่น มีการแนะนำว่าหากต้องการได้บุญมากต้องทำให้พระท่านจำได้ว่าเรามาทำบุญ ถ้าใส่บาตรเสร็จให้ลงไปกราบที่พื้นทันที หรือ

อานิสงส์จะมีมากเฉพาะขณะที่ทำบุญ ดังนั้นขณะที่วางของลงในบาตรจะขอจะอธิษฐานอะไรก็ทำขณะนั้นเลย บางครั้งจึงดูเหมือนว่าคนนั้นหลุกหลิกทำปากขมุบขมิบอยู่ตลอดเวลาที่ใส่บาตร ไม่ได้มีความสงบนิ่งมีสติอยู่กับการทำคุณงามความดีนั้นเลย แท้ที่จริงแล้วความมีสติ มีจิตใจที่ใสนิ่งย่อมก่อให้เกิดและรองรับบุญกุศลได้มากกว่าจิตใจที่ว้าวุ่นเต็มไปด้วยความอยากหรือการขอ และไม่ได้เกี่ยวข้องเลยว่าพระจะต้องจำเราได้หรือไม่ ความมากน้อยของบุญที่จะได้อยู่ที่การวางจิตวางใจของผู้ใส่บาตรมากกว่า

ในโอกาสที่ต่างกัน จะใส่บาตรเหมือนกันหรือเปล่า

เมื่อเป้าหมายของการใส่บาตรคลาดเคลื่อนจากการฝึกตนให้รู้จักสละ รู้จักให้ เพื่อเกื้อหนุนพระภิกษุ และบำรุงพระศาสนา ไปสู่การตอบสนองความอยากความต้องการให้ตนเองได้รับโชค รับชัย แคล้วคลาดจากอุบัติภัยต่างๆ ฯลฯ การใส่บาตรในโอกาสที่ต่างกันจึงคาดหวังว่าควร

ต้องมีอะไรที่ต่างกัน หลายคนจึงมักบอกวัตถุประสงค์ให้พระรู้ก่อนหรือหลังใส่บาตร เช่น “วันนี้วันเกิดโยมเจ้าค่ะ” “วันครบรอบปี คุณแม่เสียครับ” พระบางรูปก็อาจฉลองศรัทธาให้ศีลให้พรหรือคำแนะนำเพิ่มเติมบ้าง แต่ส่วนใหญ่ท่านก็ทำกิจไม่ต่างจากเดิมนัก จุดสำคัญของการตักบาตรในโอกาสพิเศษเหล่านี้น่าจะอยู่ที่การให้มีโอกาสทำสิ่งที่ดีงาม ได้พบกับผู้ทรงศีล ได้รับความสงบเย็นแต่เช้า ก่อนที่จะไปเผชิญกับเรื่องราวอื่นๆ อีกตลอดทั้งวัน กับการได้ระลึกนึกถึงผู้ล่วงลับและอุทิศส่วนกุศลไปให้ท่านมากกว่า

เมื่อจิตเลื่อมใสแล้ว ทักขิณาทานชื่อว่าน้อยย่อมไม่มี

ขุ. วิมาน ๒๖/๘๒

ส่งท้าย

จะเห็นได้ว่าการใส่บาตรให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่นั้นไม่ใช่เรื่องยาก แต่ในบางจุดที่ดูเหมือนว่ามีรายละเอียดมากมายนั้นเป็นเพราะวิถีชีวิตของเราทุกวันนี้เหินห่างจากวัดไปมาก แต่ก็ไม่ใช่เรื่องเหลือวิสัยที่เราจะนำมาปฏิบัติ ทั้งนี้มิใช่เพียงเพราะให้เราได้รับอานิสงส์ผลบุญจากการตักบาตรอย่างเต็มที่เท่านั้น แต่การใส่บาตรอย่างเหมาะสมยังช่วยสืบต่ออายุพุทธศาสนาให้ยืนยาวเอื้อประโยชน์ต่อสังคมและคนรุ่นหลังต่อไป ช่วยให้คุณค่าของการใส่บาตรยังคงอยู่อย่างพร้อมมูลในทุกด้าน มิใช่เป็นเพียงพิธีกรรมที่สักแต่ว่าทำตามๆ กันไปเท่านั้น

เครือข่ายพุทธิกา

การจะรักษาพระศาสนาให้ยั่งยืนนั้นมิใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือบุคคลใดเพียงกลุ่มเดียวทั้งมิใช่เป็นความรับผิดชอบที่จำกัดอยู่กับพระสงฆ์หรือรัฐบาลเท่านั้น หากเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคนและเป็นความรับผิดชอบที่พระพุทธองค์ทรงมอบหมายแก่พุทธบริษัททั้งหลาย

ดังนั้นเมื่อถึงคราวที่พระพุทธศาสนาประสบภาวะวิกฤต จึงควรที่ชาวพุทธทุกคนจะร่วมมือกันอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อฟื้นฟูพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามและกลับมามีความหมายต่อสังคมไทยรวมทั้งยังประโยชน์แก่สังคมโลก

ด้วยเหตุนี้ “เครือข่ายพุทธิกา” จึงเกิดขึ้น เพื่อเป็นจุด เริ่มต้นของการมีองค์กรประสานงานในภาคประชาชนสำหรับการเคลื่อนไหวผลักดันให้มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

เครือข่ายพุทธิกา ประกอบด้วยองค์กรสมาชิก ๙ องค์กร ได้แก่ มูลนิธิโกมลคีมทอง มูลนิธิเด็ก มูลนิธิพุทธธรรม มูลนิธิสุขภาพไทย มูลนิธิสานแสงอรุณ มูลนิธิสายใยแผ่นดิน เสมสิกขาลัย มูลนิธิเมตตาธรรมรักษ์ และกลุ่มเสขิยธรรม